

УДК: 335:81.243

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ ПІД ЧАС ОВОЛОДІННЯ ФАХОМ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

О.М. Єфімова

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

В даній статті висвітлені поняття і зміст іншомовної комунікативної компетентності та іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності курсантів. Досліджуються наукові праці, присвячені цій проблемі.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, іншомовне спілкування, комунікація, навчання, особистісно-орієнтований підхід.

Складність перехідного періоду в розвитку нашої держави, масштабність і гострота виникаючих у сучасному світі соціальних, культурних й економічних проблем зумовлюють актуальність пошуку оптимальних шляхів підготовки освічених офіцерів з новим мисленням, професійно мобільних, готових до самостійного та якісного розв'язання військово-професійних завдань. Розвиток військового співробітництва із закордонними країнами, організація та проведення спільних навчань і маневрів, участь у миротворчих операціях, партнерство у підготовці військових кадрів зумовлюють необхідність навчання військових фахівців, готових до адекватної взаємодії з представниками інших культурних співтовариств. Зростаючі потреби у військових фахівцях з високим рівнем іншомовної компетенції змушують здійснювати орієнтацію освітньої політики вищої військової школи (ВВШ) на взаємозв'язок професії та мови, зближення військово-професійної та мовної освіти. Тому нині іноземна мова стала невід'ємною складовою професійної підготовки військового фахівця. Вищим ступенем оволодіння курсантами іноземною мовою вважається сформованість іншомовної комунікативної компетентності.

Метою навчання іноземної мови у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) є як оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації, так і набуття професійно спрямованої іншомовної компетентності для успішного виконання подальшої професійної діяльності. Навчання іноземних мов на немовному факультеті вищого навчального закладу передбачена вимога щодо розвитку іншомовної комунікативної компетенції в професійній сфері спілкування.

Проблема іншомовної підготовки майбутніх офіцерів актуалізується геополітичними, соціально-економічними, техніко-організаційними змінами, що відбулися у вітчизняній військовій галузі. Для більшості курсантів ділове спілкування іноземною мовою є проблемним і не дає бажаних результатів. Ще декілька років тому на заняттях з іноземної мови у ВВНЗ метою було вивчення загальнонаукової літератури. Однак із розвитком потреб суспільства змінювались акценти вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі,

необхідністю стало формування іншомовної комунікативної компетентності. Проблема розвитку комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземної мови досліджувалась у працях Л. Биркун, О. Вишневського, І. Зимньої, Ю. Пасова, Т. Сірик та ін.

Поняття комунікативної компетентності як узагальненої комунікативної властивості особистості, що включає розвинені комунікативні здібності та сформовані вміння та навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності і правила прямо чи у зв'язку з дослідженням інших проблем розглядаються в роботах О. Бодальова, Ю. Ємельянова, В. Кан-Калика, О. Киричука, Я. Коломинського, О. Крилова, Н. Кузьміної, І. Ладанова, А. Панфілової, Л. Петровської, В. Сластьоніна, В. Семіченко, Н. Тарасевич, Т. Яценко та ін. Більшість вчених вважають комунікативну компетентність ваговою складовою професійної компетентності, яка має в кожному виді діяльності свою специфіку.

Теоретична та практична актуальність проблематики зумовила мету статті, а саме: дослідити проблему визначення іншомовної професійної компетентності на сучасному етапі розвитку. Комунікативна мовленнєва компетенція особистості реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, усвідомлення, відтворення (усного чи письмового). Доцільно зазначити, що науковці розглядають із різних позицій такі поняття, як «компетенція» та «компетентність».

Компетентність у вивченні іноземних мов часто асоціюється з поняттям «комунікативна компетенція». А. Хуторський розрізняє терміни «компетенція» і «компетентність», пояснюючи, що компетенція — це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності). Компетентність у визначеній галузі — це володіння людиною компетенцією, що містить її особисте ставлення до предмета діяльності [9, с. 55]. Відповідно до визначень цих термінів компетенцію слід розуміти як задану вимогу, норму освітньої підготовки курсанта, а компетентність — як його реально сформовані особистісні якості та мінімальний досвід діяльності.

Більшість дослідників розглядає компетентність і як характеристику особистості, і як сукупність комунікативних, конструктивних, організаторських умінь особистості, тобто розуміють під компетентністю здатність не тільки володіти знаннями, але й потенційно бути готовим їх застосовувати у нових ситуаціях.

Іншомовна комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою професійної діяльності фахівця, яка охоплює такі підструктури:

- діяльнісну (уміння, знання, навички та способи здійснення професійної діяльності);
- комунікативну (уміння, знання, навички та способи здійснення професійного спілкування).

Е. Бібікова визначає професійну компетентність як інтегративну якість особистості фахівця — системне явище, що охоплює знання, уміння, навички,

професійно значущі властивості, що забезпечують ефективне виконання ним власних професійних обов'язків. Як інтегративне утворення, професійна компетентність охоплює функціональний, мотиваційний, рефлексивний та комунікативний компоненти [2, с. 58]. У структурі іншомовної комунікативної компетентності виокремлюються функціональний, рефлексивний та мотиваційний компоненти. Відповідно до загальної структури професійної компетентності, іншомовну комунікативну компетентність Е. Бібікова подає як системне утворення в єдності мотиваційного, функціонального та рефлексивного компонентів.

О. Овчарук розглядає іншомовну професійну компетентність майбутнього фахівця як складне інтегративне ціле, яке забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації [7, с. 26].

Якщо компетентність характеризують знання, уміння, навички та способи організації спілкування, то компетенцію — здатність фахівця використовувати набуті знання, сформовані вміння тощо.

У сучасних дослідженнях пропонуються різні визначення комунікативної компетенції: в одних — це рівень сформованості міжособистісного досвіду, необхідного індивіду з тим, щоб у межах власних здібностей та соціального статусу успішно функціонувати у певному суспільстві (Т. О. Вольфовська); в інших — це спроможність людини здійснювати спілкування як складну багатокомпонентну динамічну цілісну мовленнєву діяльність, на характер якої можуть впливати різноманітні фактори (О. П. Петрашук); або як здатність координувати взаємодію окремих її компонентів задля забезпечення ефективності та результативності комунікації (В. М. Топалова).

Аналіз наукової літератури надав змогу визначити іншомовну професійну компетентність як інтегративне особистісно-професійне утворення, яке реалізується у психологічній та технічно - операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує можливість ефективної взаємодії з навколишнім середовищем.

У сучасних дослідженнях термін «іншомовна професійна компетентність» розглядається як знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації.

Важливим структурним компонентом професійної компетентності є комунікативна компетентність, яка є якісною характеристикою особистості фахівця і охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері здійснення професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування.

Педагогічна й комунікативна діяльність з урахуванням відповідних здібностей, умінь, навичок має спільні змістові характеристики. Це засвідчує наявність загальних теоретичних і методичних засад, адже підготовка курсанта

до комунікативної, а також педагогічної діяльності уможливорює створення підґрунтя його професійного становлення як майбутнього військового фахівця. Особливості прийняття рішень з боку офіцера висуває високі вимоги як щодо загального розвитку, так і розвитку його комунікативних умінь як основи комунікативної компетентності. Зокрема, йдеться про такі риси, як товариськість, тактовність, гнучкість у стосунках, спостережливість, уміння налагоджувати діловий та емоційний контакт. З іншого боку, творчий характер роботи військовослужбовця, динамічність і варіативність ситуацій спілкування нівелює елемент запрограмованості та нормування його дій. Усе це потверджує необхідність якісної професійної підготовки курсанта до служби у збройних силах України.

Роль іноземних мов у професійному становленні майбутніх офіцерів має домінуючу величину з проекцією на розвиток комунікативних умінь, а звідси – іншомовної комунікативної компетентності. Саме іноземна мова – у порівнянні з іншими навчальними дисциплінами – характеризується унікальною властивістю. Вона виражається у підготовці курсантів до ефективного мовленнєвого спілкування. Цей вимір визначається вмінням адекватно виражати власні думки та розуміти думки співрозмовника у реальній ситуації [4, с. 169]. Варто наголосити, що можливості у викладанні іноземної мови стосовно розвитку мовленнєвих умінь не мають наряду самореалізації. У цьому сенсі необхідна системна робота з перетворення цілей навчання іноземної мови у практичну площину. Її сутність проступає у розробці адекватних методик, перебудові процесу навчання іноземної мови в інтересах ефективного засвоєння курсантами комунікативних умінь.

Комунікативні вміння у діяльності офіцера є професійно значущими. Вони визначальні як при розв'язанні вузькопрофесійних завдань, пов'язаних із експлуатацією техніки та озброєння, так і в навчальній, виховній роботі з підлеглими у контексті реалізації управлінських функцій.

У сфері виявлення наукових основ комунікативних умінь з проекцією на професійну діяльність офіцера в українській педагогічній науці проведена вагомий робота. Однак, певна неоднозначність, а також відсутність систематизації поглядів на окреслену проблематику зумовлює потребу продовження її дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури з метою з'ясування сутнісних характеристик комунікативних умінь дає підстави дійти висновку: тут визначені основні напрями вивчення цього складного питання. Це – а) комунікативні вміння як умова продуктивних взаємин офіцера з підлеглими; б) комунікативні вміння як один з видів професійних і педагогічних здібностей офіцера; в) професійні комунікативні вміння як властивість педагогічних здібностей; г) комунікативні вміння як стрижневий компонент комунікативної діяльності офіцера; д) емпатія як особлива форма вираження комунікативних умінь у процесі спілкування офіцера з підлеглими.

Питання взаємин є істотним компонентом комунікативної діяльності у загальній структурі діяльності офіцера. Вона спрямована на встановлення таких взаємин з курсантами, які сприяють ефективному розв'язанню педагогічних

завдань. Зазначене положення має принципове значення у таких аспектах: 1) комунікативні вміння належать до безпосередніх завдань педагогічної діяльності; 2) формування і розвиток у курсантів комунікативних умінь через вирішення відповідних педагогічних завдань; 3) практична значущість розв'язання таких завдань у діяльності військовослужбовця. Останнє простежується в тому, що у процесі виконання специфічних завдань, пов'язаних з підтриманням бойової готовності частин і підрозділів військ, офіцери та підлеглі перебувають у сталому контакті. Ця обставина повинна враховуватися у навчально-виховній підготовці курсантів у ВВНЗ.

Вивчення іноземної мови здійснюється на основі ситуацій, що розглядаються на рівні системи взаємовідносин. Ситуація, у свою чергу, визначається як інтегративна динамічна система соціально-статусних, рольових, діяльнісних і моральних взаємин суб'єктів комунікації. Вона постає універсальною формою функціонування процесу навчання, тобто служить способом організації мовленнєвих засобів, а також мотивації мовленнєвої діяльності [10, с. 316]. Це поняття, власне, як відображення системи взаємовідносин, виступає не тільки в ролі так званої «мовленнєвої ситуації», а й у ширшому сенсі – «ситуації навчальної діяльності» як певного виду комунікативного завдання.

Взаємовідносини офіцерів та підлеглих не мають стихійного характеру, а навпаки, вони – керовані, організовані. Відтак вимагають від офіцера належного рівня підготовки до комунікативної діяльності. Засвоєння таких умінь залежить передусім від наявності продуманої та дієвої системи навчання й виховання у процесі спілкування у різних видах діяльності. Головна роль при розв'язанні такого завдання належить викладачеві, який є центральною фігурою у навчально-виховному процесі.

Сфера взаємин офіцера з підлеглими належить до аспектів професійної діяльності, що знаходить своє вираження у конкретних вимогах до знань і розвитку комунікативних умінь. Таким чином, розвиток комунікативних умінь доцільно розглядати як елемент військово-професійного завдання, сутність якого полягає у налагодженні виражених взаємовідносин. Оскільки нема повної єдності у розумінні місця комунікативної діяльності у загальній педагогічній структурі діяльності офіцера як педагога, то відсутнє також і однозначне вирішення питання про зміст комунікативних умінь. При його вивченні у низці досліджень акцент покладено на «встановлення індивідуально-психологічних факторів, головно комунікативних властивостей особистості студента, його педагогічних здібностей» [6, с. 275].

Важливим компонентом у системі підготовки курсантів до комунікативної діяльності є набуття навичок самостійної роботи. Цей процес передбачає створення підґрунтя для подальшого самовдосконалення рівнів володіння такими комунікативними вміннями, як: 1) застосування набутих знань та навичок, варіантів розв'язків, прийомів спілкування в умовах нової комунікативної ситуації; 2) знаходження розв'язків для нової комунікативної ситуації крізь призму комбінування попередньо засвоєними ідеями, знаннями

та прийомами; 3) створення нових методів для пошуку розв'язків конкретної комунікативної ситуації.

Також, педагогічною умовою формування іншомовної комунікативної компетентності вважаємо *індивідуалізацію навчання* завдяки впровадженню академічного консультування (тьюторства) та системи практичних комунікативних завдань, спрямованих на розвиток компонентів досліджуваної компетентності (лінгвістичної, мовленнєвої та соціокультурної).

Варто наголосити, що система академічного консультування (*тьюторства*) є поширеною формою організації навчального процесу в більшості європейських вищих навчальних закладів, у межах якої здійснюється результативне проектування індивідуальних освітніх маршрутів. Тьюторство – це своєрідна практика індивідуального освітнього супроводу, орієнтована на побудову та реалізацію персональної освітньої стратегії, що враховує особистий потенціал людини, існуючу освітню і соціальну інфраструктуру та завдання основної діяльності. До компетенції тьютора висувається низка вимог, що включають здатність працювати з антропологічним, соціальним і діяльнісним змістом одночасно. Основний фокус уваги тьютора повинен бути спрямовуватися на розкриття потенціалу особистості супроводжуваного через його базову (професійну) діяльність.

Феномен тьюторства тісно пов'язаний з історією європейських університетів середньовічної Європи, адже зародилося приблизно у XIV ст. в класичних англійських університетах – Оксфорді та Кембриджі [8, с. 220]. У вітчизняній педагогічній теорії та практиці проблема тьюторства залишається недостатньо розробленою. Побіжно цієї проблеми торкалися А. Алексюк [1, с.228], розглядаючи тьюторські завдання як форму роботи, Н. Дем'яненко, аналізуючи теоретичний аспект цього освітнього засобу [5, с. 27].

У контексті дослідження інтерес до тьюторства пов'язаний з тим, що у процесі підготовки майбутніх офіцерів виникає нове складне завдання – формування універсальних способів діяльності, спрямованих на розв'язання проблем у проектуванні, моделюванні, прогнозуванні, системному аналізі та інших аспектах навчального процесу. Звідси, тьютору властиві такі основні функції: а) діагностична – володіння методиками діагностування здібностей, рівня набутих знань та сформованих умінь і навичок курсантів); б) проєкційна – уміння розробляти перспективний план розвитку особистості курсанта; в) реалізаційна – допомога курсантові у просуванні індивідуальним освітнім маршрутом; г) аналітична – допомога курсантові у коригуванні його індивідуального плану, рефлексії й аналізу навчальної діяльності.

Основною метою тьюторінга є формування навичок самоосвіти та творчого розв'язання професійних завдань, навчання ефективним прийомам розробки та реалізації дослідницьких проєктів в різних сферах практичної діяльності тощо. Тому ця форма організації навчального процесу передбачає проведення здебільшого індивідуальних консультацій, використання проєктних й ігрових методик, запровадження інформаційних і кейс-технологій.

З іншого боку, на думку А. Бойко, «тьюторська технологія навчання передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію. Без сприйняття тьютором студента як рівноправного партнера взаємодії тьюторська система неможлива. Це, у свою чергу, сприяє формуванню суб'єкт-суб'єктної взаємодії на рівні співробітництва та співтворчості ... на підґрунті взаємоповаги і довіри, що створює реальні можливості для здійснення постійного професійного само творення» [3, с. 326].

Ще однією складовою індивідуалізації навчального процесу є вирішення системи творчих завдань, спрямованих на розвиток лінгвістичної, мовленнєвої та соціокультурної компетентності майбутніх офіцерів. Метод творчих завдань, які виступають активним засобом роботи мислення, напруження пам'яті, актуалізації накопичених знань, є основним у процесі формування компонентів іншомовної комунікативної компетентності.

Певна послідовність творчих завдань зумовлюється рівнем їх складності, який співвідноситься з певним етапом навчально-пізнавального процесу. Тому спочатку курсантам пропонується виконання репродуктивних завдань, далі – завдань реконструктивно-варіативного характеру, які вимагають визначення власних прийомів та засобів роботи над ними (самостійний пошук шляхів і варіантів розв'язання поставленого навчального завдання; незвичайні умови роботи над завданням; використання раніше набутих знань у нових умовах), а наприкінці здійснюється виконання творчих завдань.

Творчі завдання можуть бути представленими у вигляді проблемних ситуацій, рольових та ділових ігор, конкурсів, змагань та інших завдань з елементами зацікавленості. Під час виконання творчих завдань враховуються індивідуальні особливості курсантів. Диференціація проявляється у рівні складності завдань, які вони виконують, рівні допомоги з боку викладача, або наданні їм повної самостійності.

Аналіз досліджуваної проблеми дає підстави дійти висновку, що ефективний процес формування іншомовної комунікативної компетентності при навчанні курсантів іноземної мови неможливий без дотримання чітких *дидактичних принципів*:

– *по-перше*, доцільним є розвиток іншомовної комунікативної компетентності курсантів з проєкцією на навчання засад спілкуванню;

– *по-друге*, важливим є принцип взаємопов'язаного навчання таким видам мовленнєвої діяльності, як читання, говоріння, аудіювання та письмо; така потреба обґрунтована закономірністю, згідно з якою успіх оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю має безпосередню залежність від охоплення усіх названих видів мовленнєвого спілкування;

– *по-третє*, необхідною умовою є моделювання змісту процесу формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів; система навчання іноземної мови у ВНЗ вимагає методичного обґрунтування моделі змісту розвитку комунікативних умінь: ідеться, зокрема, про визначення цілісного системного мінімуму, потрібного для вирішення сукупності комунікативних завдань у межах навчальної дисципліни «Іноземна мова»;

– *по-четверте*, слід проектувати мету як кінцевий продукт, а відтак – визначати завдання, які зумовлюють досягнення певного результату; такий підхід забезпечує навчання системності з усіма властивими йому якостями: цілісністю, ієрархічністю та цілеспрямованістю; системність реалізується через загальний комплекс вправ, що включає у себе окремішні системи різних видів мовленнєвої діяльності, а вони, у свою чергу, засновані на підсистемах і комплексних вправах, що розраховані на оволодіння конкретними видами комунікативних умінь;

– *по-п'яте*, істотним є принцип управління процесом розвитку комунікативних умінь на базі його розчленування та програмування; власне, будь-яка система підготовки передбачає розчленування її компонентів – мети, змісту, умов, засобів, що дає можливість програмувати процес оволодіння комунікативними вміннями, а, отже, управляти ним;

– *по-шосте*, принцип індивідуалізації в оволодінні комунікативними вміннями виявляє вихідний рівень їхньої сформованості, а також індивідуальні й психологічні особливості курсантів;

– *по-сьоме*, увагу слід звертати на розвиток мовленнєвої активності і самостійності курсантів; сутність цього принципу полягає у тому, що завдання на всіх етапах розвитку комунікативних умінь мають різний рівень проблемності та комунікативної складності, а їх наповнення спрямоване на вдосконалення таких механізмів мислення, як: орієнтація в ситуації; оцінка сигналів зворотного зв'язку та прийняття рішень; визначення мети; прогнозування результатів та змісту; вибір спостережень, фактів, суджень; комбінування; конструювання.

Отже, сутність процесу формування комунікативних умінь курсантів можна аргументовано розглядати як їхню підготовку до спілкування в різних умовах професійної діяльності. В її основі – рівноправна взаємодія суб'єктів цього процесу. Такий підхід передбачає комплексне використання сукупності засобів навчання іноземної мови, а також побудову цілісного навчально-виховного процесу у ВВНЗ з метою формування у курсантів комунікативних умінь, а звідси й їхньої комунікативної компетентності.

Проте, незважаючи на чітко виражену тенденцію до професійного вивчення іноземної мови у вищому військовому навчальному закладі, навчання іноземної мови курсантів здійснюється фактично окремо від формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Проаналізувавши наукові праці, ми можемо зробити висновок, що професійна іншомовна комунікативна компетенція курсанта виступає насамперед як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із завданнями гіпотетичних ситуацій іншомовного спілкування. У вивченні іноземної мови відтворюється зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, задача формування у курсанта вищого військового навчального закладу такої професійної компетентності, до структури якої була б органічно інтегрована іншомовна компонента, залишається нерозв'язаною.

За визначенням О. С. Белкіна, професійна компетентність є сукупністю професійних і особистісних якостей, які забезпечують ефективну реалізацію компетенції, необхідних для здійснення професійної діяльності. Усі дослідники підкреслюють, що суть професійної компетентності відображає ділову надійність і здатність успішно і безпомилково здійснювати професійну діяльність.

Таким чином, іншомовна компетентність — це комплекс знань, умінь, навичок, які дають можливість успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти й саморозвитку особистості.

Соціально-економічна ситуація, котра склалася на сьогодні, розкриває перед майбутніми спеціалістами нові можливості самореалізації, яка може здійснюватися не тільки через спілкування із зарубіжними колегами та партнерами, але й через здійснення професійної діяльності в умовах іншомовного суспільства. У цьому зв'язку необхідно спрямовувати навчальну діяльність навчаючих на формування здібностей реалізації професійної діяльності та формування іншомовної професійної компетентності. Навчання іноземної мови майбутніх фахівців повинно розглядатись крізь призму їхньої подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Отже, можна зробити висновок, що комунікативна компетенція розглядається науковцями як у широкому, так і у вузькому значеннях: у широкому — вона складається з мовної, мовленнєвої, соціокультурної, соціолінгвістичної, дискурсивної та стратегічної компетенції; у вузькому — як практичне опанування курсантами мовленнєвими вміннями на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі в типових ситуаціях.

Ефективність формування комунікативної компетенції зумовлена низкою психологічних і педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх спеціалістів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка надає змогу ідентифікувати їх з її структурними компонентами створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення курсантів в процес обговорення конкретних ситуацій, виходячи з їхньої фахової діяльності.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження надає підстави стверджувати, що іншомовна комунікація можлива за умови володіння суб'єктами іншомовного спілкування мовою як засобом комунікації. Рівень ефективності комунікативного процесу зумовлений рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності суб'єктів. Компетентність — це стійка готовність і здатність людини до якої-небудь діяльності «зі знанням справи». У нашому випадку такою діяльністю виступає іншомовна комунікація курсантів у

процесі вивчення ними іноземної мови. Звідси визначення іншомовної комунікативної компетентності як інтегративного утворення особистості, яке має складну структуру і виступає як взаємодія і взаємопроникнення лінгвістичної, соціокультурної та комунікативної компетенції, рівень сформованості яких дає можливість майбутньому спеціалісту ефективно здійснювати іншомовну, а отже, міжмовну, міжкультурну і міжособистісну комунікацію.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що метою вивчення іноземної мови професійного спілкування у вищому військовому навчальному закладі є підготовка курсантів до ефективної комунікації в їхньому професійному середовищі. Перспективним напрямом наукових досліджень іншомовної професійної компетентності може стати розроблення дидактичної моделі її формування у курсантів вищих військових навчальних закладів з урахуванням можливостей інформаційних освітніх технологій. Тому випускники ВВНЗ мають відповідати новим вимогам, що ставляться до професійної діяльності офіцерів. Іншомовна підготовка курсантів за умови вдосконалення її організаційно-педагогічного та методичного забезпечення, може зробити реальний внесок у розв'язання актуального завдання – формування високого рівня ІКК майбутніх офіцерів Збройних сил України (ЗСУ).

Отже, проблема формування іншомовної комунікативної компетентності крізь призму виявлення її сутнісних ознак і характеристик належить до актуальних педагогічних проблем, вирішення яких має важливе значення для підвищення ефективності професійної підготовки курсантів в умовах ВВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Перспективні освітні технології: наук.-метод. посіб. / А.М. Алексюк, І.Д. Бех, Т.Ф. Демків, І.Г. Єрмаков, І.О. Завадський; за аг. ред. Г.С. Сазоненко. – К. : Гопак, 2000. – 560 с. – (Серія: Сучасна освіта України).
2. Бибикина Э.В. Методика формирования иноязычной коммуникативной компетентности будущих экологов / Э.В. Бибикина // Сборник материалов научно-практической конференции. – Минск, 2006. – С. 54 - 64.
3. Бойко А.М. Педагогіка. Інтегрований курс теорії та історії педагогіки: навч.-метод. посіб. / За ред. А.М. Бойко. – К.: ІЗМН, Полтава: АСМІ, 2004. – Ч. 2. – 504 с.
4. Гришкова Р. О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей : Монографія / Р. О. Гришкова. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 424 с.
5. Дем'яненко Н.М. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти / В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, І.С. Волощук, О.В. Глузман, Н.В. Гузій, Н.М. Дем'яненко; за ред. В.Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.
6. Ковальчук І. В. Іншомовне спілкування та розвиток іншомовної комунікативної культури особистості / І. В. Ковальчук // Проблеми сучасної психології. – 2012. – Вип. 15. – С. 275–285.
7. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід до формування змісту середньої освіти: досвід зарубіжних країн / О.В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С. », 2004. – 112с.

8. Пьянив В.С. Создание тьютором образовательного маршрута учащегося / В.С. Пьянив // Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Педагогика, 2010. – № 1. – С. 220 – 222.

9. Хуторский А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования / А.В. Хуторский // Народное образование. – 2003. - №2. – С.50 – 60.

10. Finegan E. Language : its structure and use / Edward Finegan, Niko Besnier. – San Diego - London : Harcourt Brace Jovanovich, 1989. – 546 p.